

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 50.

Lýsingaprisur fyri þetta teglu: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 10. decembr 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið — Porto. Blaðið
verður búið á posthúsinum, brævasvarum
og skrifstovuni. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BREND

træffes 11—5. Telf. 114.

Vinduer, Døre og Lister.

Godt og billigt Arbejde.

Eugø Øster's Maskinsnedkeri,

Tlf. 216. Thorshavn. Tlf. 216.

STATENS ERHVERVS-KOMMISSION har indgivet den første Rapport af det store omfattende Kommissionsarbejde til Ministeriet for Søfart og Fiskeri. Ministeriet har nu offentliggjort Rapporten og Ministeren for Søfart og Fiskeri, Hr. Th. Stauning, udtaler i Anledning af Kommissionsbetænkningen:

Den afgivne Rapport bevæger sig i stor Udstrækning paa de Linjer, som jeg i Sommer pegede paa ved Fiskeriforeningens Generalforsamling. Mine Tanker har kredset om nogle af de samme Emner, som nu er behandlet, og Udvalget har givet Resultatet af sine Undersøgelser gode Argumenter for Planer om at forøge Bestræbelserne for Fiskeriets Udvikling og for en Fremtrængen paa udenlandske Markeder.

Jeg har allerede længe støttet et Arbejde i den foreslaaede Retning. Jeg har saaledes efter Undersøgelser, foretagne af Fiskeridirektoratet, benyttet den ved Lovgivningen givne Beføjelse til at

fremhjelpe Forsøgene paa et udvidet Færø-Fiskeri

med Afsætning paa fremmede Markeder som Maal. Der er saaledes i Øjeblikket 5—6 større Fiskefartøjer under Bygning, og de skal staa i Forbindelse med et Andelselskab med Isværk og Kølehus, der er oprettet i Tranigvaag. Her skal Fisken opsamlles, og herfra skal den dirigeres til Markederne i England eller i Danmark.

Ogsaa en Række Forhandlinger her i Landet har ført til betydelige Fremskridt. Der er saaledes flere Enkeltmænd og mindre Selskaber, der er begyndt paa det større, søgende Fiskeri eller har planlagt saadanne Forsøg. Der er ogsaa fornyligt knyttet Forbindelse med danske Fiskere og en større Forretning i England, som har planlagt en betydelig

Virksomhed for Afsætning af dansk Fisk,

og der er endelig paa Skagen sket en betydningsfuld Nydannelse til Støtte for Fiskeriet, idet den for kort Tid siden etablerede Konserverfabrik staaer for en større Udvidelse, hvortil knyttes betydelige Forventninger.

I den nu afgivne Betænkning er der som sagt anviset en Række Muligheder, som nu maa tages op. I første Række kommer her

Kreditinstitutionerne, thi det er klart, at Kapital og dermed Driftsmidler er det første fornødne. Jeg har glædet mig over at se den konservative Folketingsmand Dr. Fraenkel i Betænkningen tage til Orde for den Opfattelse, at Staten maa yde sin Støtte til Udviklingen af Fiskeriet og den Industri, der er fornøden for Fremgangen.

En lignende Udvikling for Fiskeriet,

som er foretaget for Landbruget, maa være Maalet, og der er ikke Tvivl om, at dette Erhverv rummer store sociale og nationalekonomiske Muligheder.

Kreditforeningen for Fiskefartøjer og en Bank eller Bankafdeling for yderligere Finansiering er sikkert nødvendige Forudsætninger for den videre Gang. Vi tager derfor straks denne Sag op til Behandling, og jeg tænker, at Forslag snart kan fremkomme.

Dernæst agter jeg at optage Forhandlinger med Statsbanerne igennem det paagældende Ministerium angaaende *Transportforholdene*, der særlig har Betydning for vor Afsætning i Mellemeuropa, og om det foreslaaede *Forskningsinstitut* er der allerede Overvejelser i Gang, saa ogsaa derom maa vi formodentlig snart komme til et udarbejdet Forslag.

Forslag om Fiskerikonsulenter,

der kan øve deres Virksomhed i Forening med det udsendte udenrigsministerielle Personale har jeg stadig tænkt paa som et af Midlerne til Fremgang paa udenlandske Markeder, og de fornødne Forhandlinger om den praktiske Løsning af Spørgsmaalet vil blive optaget, saaledes at Forslag derom ogsaa kan fremsættes for Rigsdagen.

Spørgsmaalet om et *Fiskeri-Raad* her i Landet er noget nyt, som jeg ikke øjeblikkelig kan tage Standpunkt til. Det er muligt, at det er en af Vejene, vi skal, men det kræver nogen Overvejelse, navnlig fordi vi har et Fiskeridirektorat og under dette en Fiskerikontrol. Skal vi have et Supplement, maa det naturligvis

indpasses i det System, der forefindes,

og jeg maa anse det for rimeligt, at hele dette Spørgsmaal forhandles med den bestaaende Organisation.

Dette gælder formentlig ogsaa *Kontrol med Eksporten*. Jeg er ganske klar over, at der maa aabnes Adgang til en Betryggelse for Aftagerne ved Mærkning og ensartet Pakning og Sortering af Fisken og Fiskeprodukterne, men det lykkes sikkert at finde Formerne, naar den gode Vilje er til Stede.

Iøvrigt har jeg endnu ikke foretaget et indgaaende Studium af Betænkningen, men jeg er særdeles tilfreds med dette første Bidrag, som forhaabentlig kan sætte en Del igang.

Nýggj leið.

Ein nýggj leið í føroyskum vinnulívi. — Eingin ræðsla fyri sjálfstýri.

Tað er ikki heilt sjáldan at hoyra mólstøðumenn javnaðarstevnuna framhalda fyri Føroya fólk, at javnaðarmenn ikki vísa á nakra nýggja leið, ella royna at bróta nýggja slóð, men haraftur ímóti svíkja føroyskar slóðbróttarar ella Føroya land(?) Givið er, at ein nýggj tíð er í ferð við at renna upp yvir Føroyar við nýggjum tankum; men at javnaðarmenn gjøgnum javnaðarstevnuna ikki vísa á nakra nýggja leið, er ein misfatan av tí, ið hendir nú í føroyskum politikki.

Síðani menniskjan byrjaði at tilgna sær serrættir, er *all sagan ein søga um bardagan millum tann, ið ognadist og tann ognarleysa*. Ognarrætturin til kapitalin (framleiðslumáldarnar o. a.) var, sum áður nevnt, upphav til klassabardagan, og kann soleiðis hesin bardagi ikki vera lokin, uttan áðurnevndi ognarrættur verður umskipaður. Tað, at ein lítil partur av mannfoldini tilognar sær ræði yvir framleiðslumáldunum, ferði við sær, at teimum, ið inni sótu við valdinum, torvaðust trælir til at virka fyri framleiðsluharrarnar; bleiv tað tí ein vanligur siður at tilgna sær arbeidarar við at keypa arbeidarin sum træl. Trælirir vóru gjarna krigsfangar úr øðrum londum, men eisini landsins íbúgvavar gjordist trælir. Ein trælur hevði ymist virði, alt eftir dugleika og eftir nógdina á marknaðinum. Vinningin við at nýta keyptar trælir lá í honds- og hálsrætti yvir trælunum, framleiðslan var ikki so umfatandi tá sum nú tað torvaðist fólk til at virka, og var virki bíligari, har keyptir trælir virkaðu. Seinri gjordist framleiðslan meiri umfatandi og tók og dróg meira fólk beinleiðis inn undir framleiðsluna. Keypsla av trælum fall meir og meir burtur, tá tað bleiv bíligari at lata fólk virka fyri vissa løn, enn at halda trælir sum máttu fæðast. Í staðin fyri at seta kapital í arbeidarin, var tað betri at keypa virkismegi arbeidarans fyri ein bíligan pening, tá arbeidarin fyri at liva mátti virka, men ikki var harri yvir sølu-prísinum á sínum egna virkismegi. *Trælurin gjordist fríður, men var tó trælur*, tó ognadist honum ein lut, nevniliga sína egna virkismegi, fríheitin hana hevði vunnið, var til at selja sína virkismegi, men prísinum ráddi hann ikki fyri. Eins og áður mátti arbeidarin træla

undir kapitalloknum, lønin ella virði fyri selgda virkismegi var tað minst møguliga, ið kravdist til at halda lívinum uppi (minstaforbrúkið).

Við tað kapitalistiska gjøgnumbrotið í byrjanum av 19. öld, gjordist ein fjöld av arbeidarum arbeidsleysir, og fall harav sølu-prísurin á virkismegini. Síðani hettar gjøgnumbrotið — eisini fyrr upp ígjøgnum öldirnar — hava arbeidararnir roynt tað, teir kunna, fyri at koma úr hesum trælbandi, háttirnar hava verið ymiskir í teim ymsku londunum til ymskar tíðir. Í teim sjálfstýrdu londunum hevði arbeidarin einans eyguni á statsvaldinum, meðan hann í teim londum, ið stóðu undir øðrum, sáð vandan fella burtur, bert landið vann sjálfstýri. Tá so tjóðskapsrørslan og tann nýggi stýrishátturin fór fram yvir Europa, blivu arbeidararnir rívnir við, teir hardust fyri teim nýggju hugsjónunum eins og leyvur, tað ið vunnið var, fingi arbeidararnir bert skerdan lut av. Undir herrópinum: *lat okkum ráða sjálvir*, lat okkum fáa republikt! gloyndu teir, at kapitalvaldi var eins í øllum londum. Arbeidarin østist upp til at síggja tjóðskapligt mark, men kapitalurin fór um heimlig mark. Í Frankríki tóku arbeidararnir ræði í teim gitnu 70 døgnum — 18. marts til 28. mai 1871 — men at tilgna sær statsræði og ikki broyta ognarrættin, er *eins og at koyra ein mann inn í eitt fullt hús av mati fyri at svalta í hel*, ella at taka peningin frá manninum og lata hann hava pungin eftir. Arbeidarin bardist og bardist í tóman heim, men bleiv við at vera trælur.

Hettar stríð í tóman heim mátti at endanum føra við sær, at tað bleiv miða eftir einari nýggjari leið; nógvur vóru leiðirnar, ið ávístar blivu, men eingin vísti seg at vera nýtandi. At endanum steig ein maður fram, ið vísti á eina leið, ið gekk móti frælsi arbeidarans, maðurin var javnaðarmaðurin mikli, Karl Marx (1818—1883), sum í samband við Fr. Engels (1820—1895) framlegði tað tiltikna skriftið: *„Tað kommunistiska manifestið“*, har víst var á tað leið, ið heimsins arbeidar-fjöldir hava gingið og at hettar var tann beina leiðin, skrivaði Fr. Engels í, *„Útvikling javnaðarstevnuna frá ótapi til vitskap“* (1880), ið klárlegði, at nú var bygt á fæstum botni, og kundi nú bardagurin forast at enda og arbeidarin vinna fullan rætt.

Tann nýggja leiðin var funnin. Seinri byrjaði arbeidarar í Englandi at ganga hesa leið, nevni-

liga samfundsins ánan til alla framleiðslu: arbeidasamvirki.*)

Tað, at Føroyingar koma so langt aftaná øðrum tjóðum, man vera, tí vit liggja so langt av leið; men at tjóðskapsrørslan kom fram í Føroyum, er ivaleyst sum tað skuldi vera, hon mátti nema við Føroyar fyrr ella seinri, eins tað sama við javnaðarstevnuni. Tjóðskapsrørslan mátti koma fyrst sum ein frukt av útviklingini, við henni tað kapitalistiska gjøgnumbrotið. Tá sjálfstýristankin kom inn yvir Føroyar, fagnaðu nógvir fiskimenn hesa rørslu væl, tí teir í henni sóu leiðina til at koma upp úr armóðsdýpinum, og so leingi vit berjast fyri sjálfvæði, vilja nógvir halda fast við hesa áskoðan.

Føroyingar kunnu vinna nógv gott við sjálfstýri, tað er óivað; men tær leiðir, ið sjálfstýrisflokkinur ella sambandið visur á, kunnu ikki hjálpa okkum burt úr tí núverandi trælaoki, vit nú liva undir. Sambandsleiðin, ið bert visur á samband við Danmark, er ein roynd leið, at hon ikki hjálpir, víta vit. Sjálfstýrisleiðin er óroynd her hjá okkum, men í øðrum londum er hon kend, og kunnu vit tí miða okkum eftir søguni, ið vísir, at munur er so at siga eingin millum áðurnevndu leiðir, munurin ið er, er hesin: við at fylgja sambandinum: trælir undir útlanda kapitali, við at fylgja sjálfstýrinum: trælir undir føroyskum og útlandskum kapitali, *stjórnaður í Føroyum. Føroya fiskimenn vera og bliva bláa trælir, sjálvt um Føroyingar ráða í Føroyum, um ikki nýggj leið verður hildin*, hvat fylgjandi domir prógva. Í Pollandi hardust arbeidararnir fyri landsins sjálfvæði, vunnu, men fingi skerdan lut. Ísland fekk sjálfstýri, fiskimennirnir tó tænarar undir kapitalinum o. s. fr. Eitt land kann ógviliga væl og betri blóma upp, tá tað fær sjálfvæði; men tað syrgjuliga er, at higar til hevur tað arbeidandi fólk borið kostnaðin av hesu uppblóma landsins.

Eingin nýttist at bera ótta fyri føroyskum sjálfstýri, um fiskimennirnir ganga tað av javnaðarmonnum ávístu leið fyri at tryggja seg móti at líða nakran vansa av einum fullgiggjadam sjálfstýri. Við at fylgja javnaðarstevnuna, hvørs endamál er *ein samfundsskipan, hvar øll útbýting av arbeidarunum er burturtikin, við at fiskimennirnir sjálvir taka alla framleiðslu og forbrúk í sínar egnu hendir*,

*) Tær fyrstu samvirkisroyndirnar byrjaðu áður enn Karl Marx steig fram.